

ARKEOL. OS. 103/27.3.2007

M
D

LAPPEENRANTA MIKONSAARI
kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 2006

Päivi Kankkunen

Museovirasto - arkeologian osasto - koekaivausryhmä I

sisällys

arkistotietoja	2
tiekarttaote	3
peruskarttaote	4
johdanto	5
topografia	6
kaivausmenetelmä	6
koekuoppahavainnot	7
löydöt	8
tiivistelmä	9
negatiiviluettelo	9
dialuettelo	10
valokuvasivut	11 – 12
yleiskartta	13
muinaismuistolain rauhottama alue	14

Lappeenranta Mikonsaari

kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 17.5. – 2.6.2006

Kunta: Lappeenranta

Kylä: Mikonsaari

Kohde: Mikonsaari, muinaisjäännösrekisterinnumero 405010007

Tila: Ollila, kiinteistörekisteritunnus 405-452-0001-0094

Omistaja: Tuula Kuusisto, Valtakatu 36a as 6, 53100 Lappeenranta

Sijainti: Lappeenrannan kirkosta 4 km pohjoiseen

Peruskarttalehti: 313407 LAPPEENRANTA

Koordinaatit: p = 6776677, i = 3564019, z = 80 (keskikoordinaatit)

Aiemmat löydöt ja tutkimukset:

1930 irtolöytöjä, löytäjät koululainen Unto Valjakka sekä kotiseutuyhdistys, diar. 30.12. 1930, KM 9316:1-3 (saviastian palasia, kivikirveen terä, savi-idolin kappale)

1931 Julius Ailio, kaivaus, diar. 24.12.1931, KM 9446:1-14 (asuinpaikkalöytöjä)

1974 Timo Miettinen, inventointi, diar. 16.12.1974, KM 19466 (asuinpaikkalöytöjä)

1998 Timo Jussila, inventointi

tähän kertomukseen liittyvät:

löydöt KM 35926:1-119

negatiivit 142143 - 142154

diat 59189 - 59197

s. 13 yleiskartta, 1:500, A3

s. 14 yleiskarttapohja, johon merkitty muinaismuistolain suojaama alue

Tutkimus- ja kaivausala 2006:

tutkimusalueen laajuss: 150 x 30 m, kaivausala: 23 m²

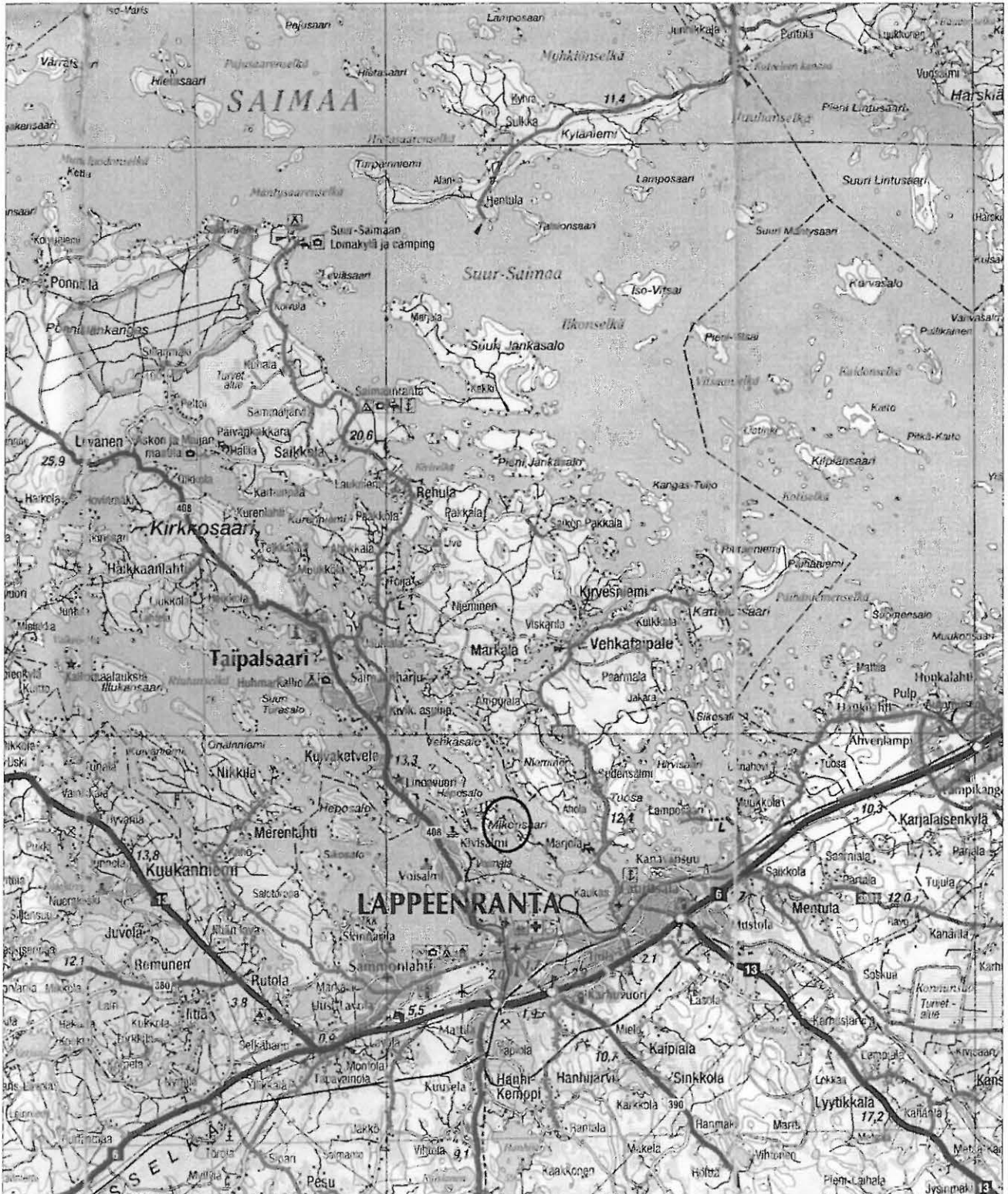
LAPPEENRANTA MIKONSAARI

Päivi Kankkunen 2006

Ote tiekartasta GT-3

MK 1:200000

Tutkimuskohde ympyröity

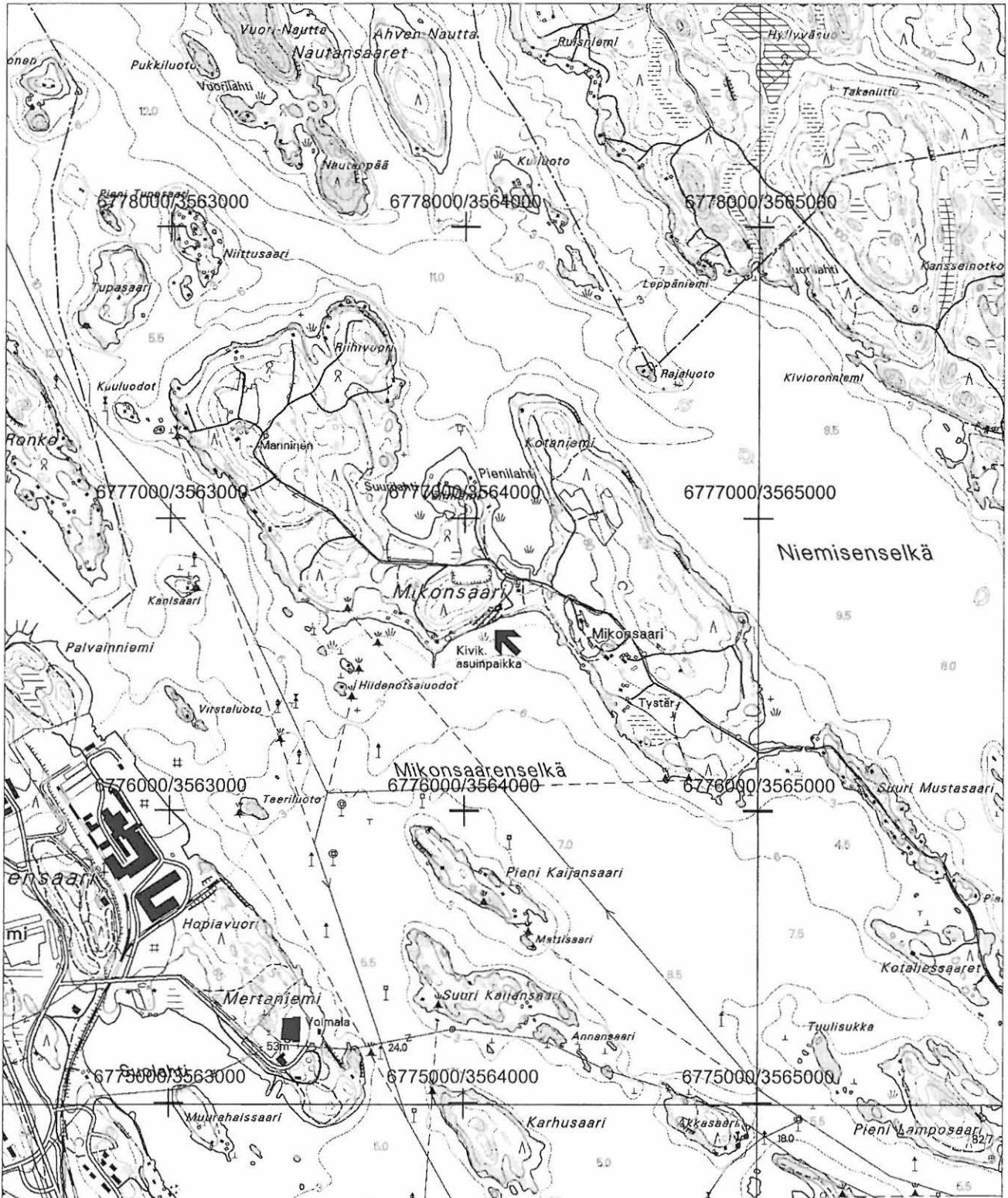

LAPPEENRANTA MIKONSAARI

Päivi Kankkunen 2006

Ote peruskarttalehdestä 3134 07 LAPPEENRANTA

MK 1:20000

Muinaisjäännösalueen keskikoordinaatti: $p = 6776670$, $i = 3564080$, $z = 81-82$ m mpy

Johdanto

Koululainen Unto Valjakka löysi vuonna 1930 saviastian palasia (KM 9316) Mikonsaaren sortuvasta rantatörmästä. Saviastian palasten lisäksi oli löytynyt idolin kappale sekä kivi kirveen teräosa. Kotiseutuyhdistyksen sihteeri, johtaja Sulo Kinnunen lähetti nämä sekä hiekanotossa kerätyt muutkin löydöt Kansallismuseoon, josta Julius Ailio lähetettiin seuraavana kesänä, 5.6.1931, tutkimaan paikkaa. Ailio tutki noin 60 m²:n alan rantatörmän reunalta ja vaaitsi asuinpaikan korkeuden Saimaan pinnasta. Löydöt olivat monipuoliset: hioimen kappale, piitä, piikärjen kappale, kivilaji-iskos sekä saviastian palasia. Saviastian palaset olivat tyyppillistä ja myöhäistä kampakeramiikkaa. Kulttuurikerroksen värejä ei juuri ollut eikä muitakaan kiinteitä rakenteita tullut vastaan. Tämä voi johtua siitä, että kaivausalue oli sortuvan törmän reunalla.

Timo Miettinen tarkasti alueen Lappeenrannan inventoinnin yhteydessä 1974, jolloin hän löysi saviastian palasia, kvartsi-iskoksia ja pii-iskoksen noin 150 m:n pituiselta vyöhykkeeltä alkaen Ailion kaivausalueesta ja päätyen tilan Ollila, Rno 1:94, itäiseen rajaan. Asuinpaikka-alueen Miettinen mainitsee merkityn virheellisesti peruskarttaan liian lähelle Pastisen huvilaa, sillä asuinpaikkalöytöjen lounaisin havaintokohta on Ailion kaivausalueen kohdalla eli noin 70 m:n päässä Pastisen huvilasta itään.

Nykyisellä maanomistajalla on suunnitelmissa rakentaa huvila tälle alueelle. Hänen läntinen tilanrajansa sijaitsee aivan Ailion kaivausalueen vieressä. Nykyinen huvila, joka on rakennettu vuoden 1960 tienoilla, on tilan itäreunalla ja sen paikalla on ollut Ailion mainitsema Brobergin huvila.

Ennen rakennushankkeen toteuttamista alue on koekaivettava. Koekaivauksen avulla selvitetään asuinpaikan laajuus ja sen suhde suunniteltuun rakennushankkeeseen. Kohde otettiin koekaivausryhmä 1:n kenttätöyöohjelmaan ajalle 17.5. – 2.6.2006. Kaivaukset Mikonsaarella saatettiin aloittaa jo 17.5, sillä koekaivaus Lappeenrannan Munterossa saatiin ennakoitua nopeammin päätökseen.

Koekaivausryhmä 1:n piirtäjänä toimi FM Teija Nurminen, tutkimusavustajana fil.yo.merkonomi Olli Kunnas, kaivajina HuK Hanna Kääriäinen ja fil.yot Anna-Riikka Vaden ja Samuli Seppänen.

Helsingissä, 25.1.2007

Päivi Kankkunen

Topografia

Mikonsaaren kivi-kautinen asuinpaikka sijaitsee saaren keskivaiheilla, etelään ja kaakkoon Mikonsaaren selälle avautuvalla rannalla. Muinainen rantatöyräs on varsin jyrkkä ja sortuva. Maaperä on hienoa hiekkaa, mikä edesauttaa törmän syöpymistä. Nykyään törmä on kuitenkin kasvanut umpeen, ja siinä kasvaa suuriakin puita. Näyttäisi siltä, että sortumista tapahtuu lähinnä vain suurten puiden kaatuessa. Törmän juuresta veteen on kostea ruovikko, noin 10 m:n matkan ennen veden pintaa.

Mikonsaaren etelärannalla on kaksi loivaa lahtea ja niiden vastakkaisilla puolilla, saaren pohjoisrannalla on kaksi syvää lahtea, Suurilahti ja Pienilahti. Näiden välissä on Väliniemi. Saimaan muinaisen maksimikorkeuden aikaan, noin 5700 vuotta sitten, Mikonsaari on ollut kahtena saarena, jolloin Pienenlahden kohdalla on ollut salmi. Suurilahti on rajautunut Väliniemeeseen.

Asuinpaikka sijaitsee rantaterassilla, joka on siis osittain sortunut Saimaaseen. Terassi on noin 15 m leveä ja se levenee tultaessa Ollilan huvilalle päin, itään, jossa se on noin 25 m leveä. Vanha Brobergin huvila on sijainnut nykyisen huvilan vieressä, sen lounaispuolella. Terassin yläpuolella rinne nousee tasaisen jyrkästi ja aivan sen huipulle on kaivettu juoksuhautoja. Myös alarinteessä, törmän juuresta on tontin keskivaiheilla kaksi myöhemmän kaivelun jälkeä (korsujen pohjia), samoin kuin Ollilan tilan rajan lounaispuolella on törmän päällä syvä, pyörä kuoppa. Tämän lähellä, tieuran rinteeseen nousun puoleisella puolella on umpeen kasvanut myöhempi kaivelun jälki.

Kaivauksella käynyt rouva Nissinen, Mikonsaaren talon tytär, kertoi sota-aikana tänne tehdyn kaksi korsua ja että talvisodan jälkeen, välirauhan aikana Mikonsaaren talossa majoituksessa olleet sotilaat olivat käyneet harjoituksissa nyt tutkimuksen kohteena olevalla alueella.

Kasvillisuus on mäntykangasta, törmässä kasvaa mäntyä, mutta myös koivuja ja leppiä.

Kaivausmenetelmä

Tutkimusalueelle laadittiin terassin suuntaisesti päälinja, johon koekuopat sijoitettiin 10 m:n verkostossa. Päälinjan suunta oli 62 gon. Päälinjan ylä- ja alapuolelle paalutettiin samansuuntaiset linjat. Vaikka rinne nousee jyrkästi terassin juuresta, haluttiin koekuopin tarkastaa asuinpaikan ulottuminen ylärinteeseen. Koekuopat kaivettiin siten, että linjapaalu sijaitsee mittakulmassa. Puun tai kannon ollessa esteenä siirrettiin koekuopan paikkaa riittävässä määrin. Koekuopat olivat neliömetrin suuruisia.

Koekuopista poistettiin turve lapiolla, minkä jälkeen ne kaivettiin pelkoilla 10 cm:n kerroksissa. Löydöt pussitettiin 10 cm:n kerroksissa. Seulaa ei ollut käytössä. Koekuopat kaivettiin puhtaaseen, löydöttömään pohjamaahan, niistä kirjoitettiin muistiinpanot ja lopuksi ne peitettiin.

Korkeus siirrettiin Saimaan pinnasta 22.5.2006, klo 14.50. Tuolloin Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen Lauritsalan mittauspisteessä oli Saimaan vedenkorkeus 75,58 m mpy. Kaivauksen korkeuspiste oli 81,11 m mpy.

Yleiskartta piirrettiin mittakaavaan 1:500. Koekuoppien vaaitukset ovat listattuina sivulla 10.

Koekuoppahavainnot

Lähes kaikista terassitasanteella olleista koekuopista tuli löytöjä ja kahdesta rinteeseen nousuun kaivetusta koekuopasta. Löydöt tulivat pääosin ensimmäisestä 20 cm:stä. Niistä koekuopista, jotka sijaitsivat lähinnä rantatörmän reunaa ja noin 20 m:n etäisyydellä Ailion kaivausalueesta, tuli löytöjä myös syvemmältä, aina noin 60 cm:n syvyydeltä. Löydöttömiä koekuoppia oli kymmenen.

Kulttuurimaata havaittiin vain kolmessa koekuopassa, jotka olivat Ailion kaivauksen ja siitä noin 20 m:n päässä olevan rantatörmän peittyneen sortuman välillä. Tällä alueella muutenkin oli koekuopissa eniten löytöjä.

Kaikissa, paitsi kahdessa koekuopassa (60/300 ja 60/310), havaittiin heti turpeen alla tai ohuen huuhtoutuneen kerroksen alla noin 10 cm paksu hyvin tumma, musta tai harmaanmusta, kerros. Ollakseen likamaata kerros oli liian vahva väriltään ja värin intensiteetti oli kaikissa koekuopissa sama. Joissakin koekuopissa saattoi tummassa kerroksessa havaita pienen pieniä nokihippuja (neg. 142151 – 142153, diat). Tumman kerroksen raja alla olevaan oli usein selvä eli kerros ei vaihettunut toiseksi vaan vaihtui.

Koekuopissa 55/303, 59/340 (neg. 14253, dia 59139) ja 60/360, oli edellä mainitun kaltainen tumma kerros, mutta se oli maannoksessa alempana. Näissä koekuopissa kerros alkoi noin 10 cm:n tai 20 cm:n syvyydeltä.

Kaksoiskerros tummaa maata oli koekuopissa 48/300 ja 60/349. Koekuoppa 60/349 sijaitsi ylärinteessä eikä siitä tullut löytöjä eikä siinä ollut kulttuurimaata. Turpeen alla oli ohut huuhtoutunut kerros ja sen alla noin 6 cm:n levyinen tummakerros, jonka alla noin 10 cm paksult vaaleaa hiekkaa, jonka alla jälleen noin 10 cm:n paksuinen tumman maan kerros.

Koekuopassa 48/300 oli ohuen huuhtoutuneen alla noin viiden senttimetrin paksuinen tumman maan kerros, jonka alla vaalean ruskeaa hiekkaa noin 10 cm:n paksuinen kerros ja sitten jälleen noin 14 cm:n paksuinen tumman maan kerros. Tässä kuopassa oli löytöjä, mutta ei kulttuurimaata.

Tämän tumman maan kerroksen voisi tulkita kaskikerrokseksi, melko paksuksi sellaiseksi, mutta kerroksen sijainti viidessä koekuopassa maannoksessa 10 – 20 cm

pintaa alempana on vaikeammin selitettävissä. Näistä viidestä koekuopasta neljä tosin sijaitsee rinteiden nousussa, jolloin jonkin paljaamman maaston vaiheen aikana on peittymistä saattanut tapahtua.

Tummasta kerroksesta otettiin kaikkiaan seitsemän maanäytettä koekuopista:

- 1) 44/310 länsiprofiilista, kolme ½:n litran minigrippussillista syvyydeltä 10 – 20 cm;
- 2) 45,5/293 pohjoisprofiilista, kolme ½:n litran minigrippussia syvyydeltä 7 – 19 cm;
- 3) 45,5/293 pohjoisprofiilin tummasta läikästä, kolme ½:n litran minigrippussia 36 – 43 cm:n syvyydeltä
- 4) 48/300 itäprofiilista, kolme ½:n litran minigrippussia syvyydeltä 14 – 25 cm
- 5) 55/303 länsiprofiilista, kolme ½:n litran minigrippussia syvyydeltä 12 – 25 cm
- 6) 60/310 pohjoisprofiilista, kolme ½:n litran minigrippussia syvyydeltä 3 – 10 cm

Löydöt

kpl(g)	0-10cm	10-20cm	20-30cm	30-40cm	40-50cm	50-60cm	yht.
saviastian reunap.kor.		2(7)	1(15)	7(8)			10(30)
saviastian kylkip.kor.	11(40)	13(73)	36(132)	14(22)	3(7)	1(12)	78(286)
saviastian kylkip.ei kor	12(12)	59(72)	122(85)	40(25)	14(9)	2(2)	249(205)
kvartsiesine	1(13)			1(12)	1(15)		3(26)
kvartsiydin	1(5)	2(45)		1(19)			4(69)
kvartsi-iskos	32(70)	54(90)	20(41)	21(53)	6(4)	2(4)	135(262)
pii-iskos		1(1)	2(0,7)				3(1,7)
kuonaa		3(18)					3(18)
palanutta luuta	(0,2)	(3)	(0,5)	(0,2)	(0,2)		(4,1)
metallies.kpl	1(3,5)						1(3,5)
asbestin kpl	1(1,6)						1(1,6)

Runsaimmin löydettiin saviastian palasia. Saviastian palasista osa lukeutuu tyyppilliseen kampakeramiikkaan, osa Uskelan keramiikkaan ja osa johonkin asbestikeramiikan tyyliin. Asbestia on sekoitettu savimassaan ohuina kuituina ja siitä valmistetut astiat ovat olleet ohutseinäisiä.

Kvartsiesineistä yksi on mahdollisesti pora ja yksi on kaavin. Kvartsiesineitä - kuten -iskoksiakin - on verrattain vähän. Piitä ei koekuopituksessa löytynyt kuin kolme iskosta. Koekuopasta 44/310 löytynyt kuona vaikuttaa savikuonalle.

Metalliesineen kappale on ohutta levyä, joka on löytynyt koekuopan pintaosista ja voi olla hyvinkin resentti.

Tiivistelmä

Lappeenrannan Mikonsaaren kivikautiselle asuinpaikalle, tontille Ollila, Rno 1:94, kaivettiin yhteensä 22 neliömetrin suuruista koekuoppaa. Tutkimusalueen laajuus oli noin 150 x 30 m.

Koekuopista tuli varsin laajalta alueelta löytöjä, usein muutama kuopastaan. Koekuopista, jotka olivat kaivetut alueelle, joka alkaa Ailion vanhasta kaivausalueesta ja ulottuu noin 20 m koilliseen, saatiin runsaimmin löytöjä. Tältä alueelta on myös havaintoja kulttuurikerroksesta ja yhden koekuopan osalta likamaasta. Tulisijoja tai muita vastaavia kiinteitä jäännöksiä ei löydetty.

Lähes jokaisessa koekuopassa oli kuitenkin havaittavissa tumma maakerros, joka yleensä oli turpeen ja huuhtoutuneen kerroksen alapuolella; kahdessa koekuopassa kerros oli kuitenkin syvemmillä. Kerroksen tulkinta kaskikerrokseksi on epävarmaa, sillä kerroksen paksuus oli noin 10 cm, kun se useimmin kaskikerroksen ollessa kyseessä lienee noin 6 – 7 cm.

Asuinpaikka-alueen intensiivisimmin käytetty osa on siis Ailion kaivausalueen kohdalla ja siitä 20 m koilliseen; tämän jälkeen Ollilan huvilalle päin löydöt harventuvat eikä kulttuurikerroshavaintoja ole. Tilalla Ollila (405-452-0001-0094) on koekuopituksella rajattu vielä suojeltavaksi jäävä alue, joka on tilan länsirajasta noin 25 m koilliseen ja törmän reunasta 10 m ylärinteeseen. Muu osa tilan alueesta on tullut tutkituksi koekuopin eikä sillä alueella ole muinaismuistolain asettamaa estettä maankäytölle.

Asuinpaikan ulottumista naapuritonttien puolelle ei ollut mahdollista tutkia.

Negatiiviluettelo

142143-144	Panoraamakuva tutkimusalueelle, kuvattu koillisesta
142145-147	Yleiskuva tutkimusalueelle, vas. huvila, taustalla Saimaa, pohjoisesta
142148	Yleiskuva tutkimusalueelle, oikealla alhaalla Ailion tutkima alue, tieura terassin päällä, kuvattu luoteesta
142149	Koekuopan 59/340 lounaisprofiili, kuvattu koillisesta
142150	Yleiskuva tutkimusalueelle, edessä koekuoppa 44/310, taustalla paksun männyn takana Ailion kaivausalue, kuvattu idästä
142151	Koekuopan 48/300 koillisprofiili, kuvattu lounaasta
142152	Koekuopan 60/310 luoteisprofiili, kuvattu kaakosta
142153	Koekuopan 59/340 lounaisprofiili, kuvattu koillisesta
142154	Kaivaustyöryhmä, vas: tutkimusavustaja Olli Kunnas, Hanna Kääriäinen, Samuli Seppänen, piirtäjä Teija Nurminen ja Anna-Riikka Vadén

Dialuettelo

59189	Tutkimusaluetta, kuvattu koillisesta
59190	Tutkimusaluetta, taustalla Saimaa, kuvattu pohjoisesta
59191	Yleiskuva tutkimusalueelle, oikealla alhaalla Ailion tutkimusalue, tieura terassin päällä, kuvattu luoteesta
59192	Koekuopan 50/340 lounaisprofiili, kuvattu koillisesta
59193	Koekuopan 48/300 koillisprofiili, kuvattu lounaasta
59194	Koekuopan 60/310 luoteisprofiili, kuvattu kaakosta
59195	Koekuopan 59/340 lounaisprofiili, kuvattu koillisesta
59196	Koekuopan 61/329 lounaisprofiili, kuvattu koillisesta
59197	Kaivaustyöryhmä, vas: tutkimusavustaja Olli Kunnas, Hanna Kääriäinen, Samuli Seppänen, piirtäjä Teija Nurminen ja Anna-Riikka Vadén

Koekuoppien vaaitusluettelo

45/350	80,03
45/340	80,15
45/330	80,17
44/310	80,45
44/300	80,41
45,5/293	80,49
48/300	80,68
50/300	80,83
50/310	80,73
50/320	80,56
50/330	80,31
50/340	80,27
50/350	80,30
50/360	80,28
60/360	80,64
60/350	80,93
60/340	81,48
60/330	81,49
60/320	82,10
60/310	82,74
60/300	82,71
61/329	81,81
54/320	80,88
44/320	80,36
55/303	81,54
43/300	80,30

LAPPEENRANTA MIKONSAARI

Päivi Kankkunen 2006

F. 142145 – 147
Yleiskuva tutkimusalueelle, vasemmalla
huvila, taustalla Saimaa, kuvattu
pohjoisesta

F.142148 Yleiskuva tutkimusalueelle, oik. Ailion tutkima
alue, tieura terrassin päällä, kuvattu luoteesta

F. 142150 Yleiskuva tutkimusalueelle, edessä koekuoppa
44/310, taustalla paksun männyn takana Ailion kaivama
alue, kuvattu idästä

LAPPEENRANTA MIKONSAARI

Päivi Kankkunen 2006

F. 142143-144

Yleiskuva tutkimusalueelle, vasemmalla Saimaa, kuvattu koillisesta

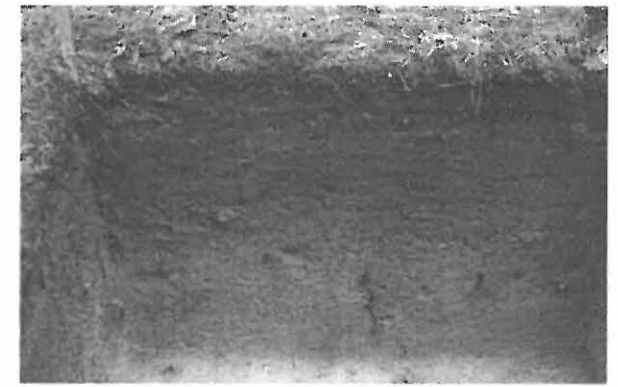
F. 142154 Kaivaustyöryhmä, vas: tutkimusavustaja Olli Kunnas, Hanna Kääriäinen, Samuli Seppänen, piirtäjä Teija Nurminen ja Anna-Riikka Vaden

F. 142153 Koekuopan 59/340 lounaisprofiili, kuvattu koillisesta

F. 142151 Koekuopan 48/300 koillisprofiili, kuvattu lounaasta

F. 142152 Koekuopan 60/310 luoteisprofiili, kuvattu kaakosta

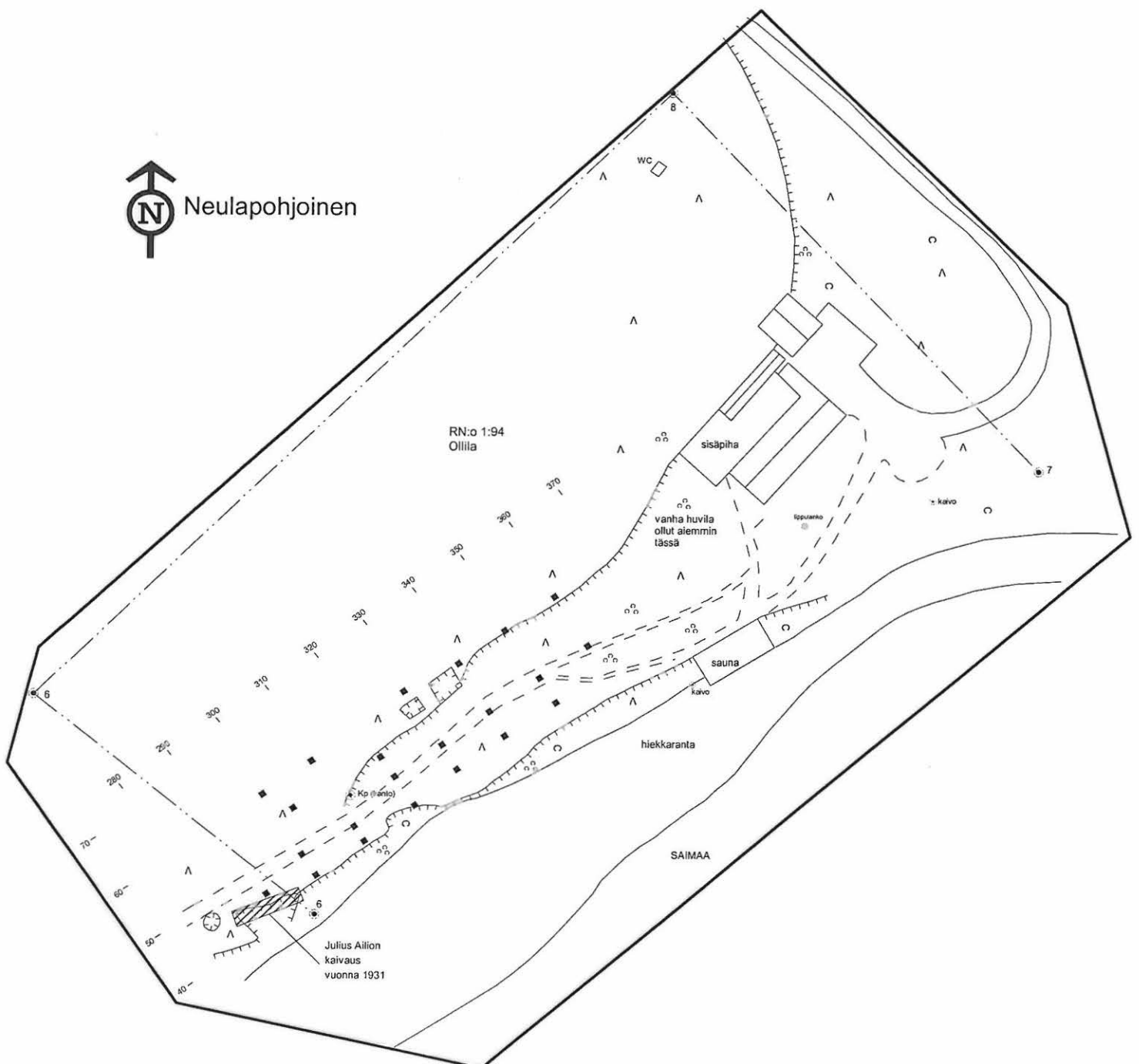
LAPPEENRANTA MIKONSAARI
Päivi Kankkunen 2006

YLEISKARTTA

Mk 1:1000 50 m

Piirt. Hanna Kääriäinen ja Anna-Riikka Vaden
Digit. Teija Nurminen

- Koekuoppa
- Kiintopiste on 81,11 m mpy

LAPPEENRANTA MIKONSAARI
Päivi Kankkunen 2006

MUINAISMUISTOLAILLA SUOJELTU KOHDE
Mk 1:1000 50 m

Piirt. Hanna Kääriäinen ja Anna-Riikka Vaden
Digit. Teija Nurminen

- Koekuoppa
- Muinaismuistolailalla suojeltu alue

